

Uit de Vogelwereld.

Evenals 't vorig jaar zond de heer Albarda ons een overdrukje uit het Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereeniging, inhoudende een kort verslag van de waarnemingen omtrent vogels in Nederland, gedaan van 1 Mei 1896 tot en met 30 April 1897.

De mededeelingen beslaan niet meer dan negen bladzijdjes (post 8vo.), maar ik zou dadelijk negen dikke boeken over vogels kunnen opnoemen, die me met hun allen samen niet half zooveel plezier bezorgd hebben als dit veertigtal korte berichtjes.

Sommige daarvan zijn heel lakoniek en vermelden alleen 't feit, dat hier of daar de een of andere zeldzame vogel gezien, gevangen of geschoten is, meestal in de wintermaanden.

Zoo is o. a. op 25 October op de heide te Maashees een kraanvogel geschoten, de „echte van Ibykus" (*Grus Grus* [L.]); en een Ibis verwaardigde op 27 November Aalsmeer met een bezoek, wat niet goed voor hem (of liever haar, want 't was een wijffe) afliep, zooals uit nevenstaande plaat maar al te duidelijk blijkt.

In 't laatst van October '69 hebben een paar ganzenvangers te Garijp in Friesland zitten te wtertanden naar twee sneeuwganzen (*Chen hyperboreus*), die zich bij een troep rietganzen hadden aangesloten en vlak bij de vangnetten kwamen. Maar de schuwe vogels waren niet te vangen: nog nooit heeft een sneeuwgangs zich in ons land laten beetnemen, al zijn er in 't geheel nu al een twintigtal gezien.

Andere zeldzame vogels, die vermeld worden, zijn: Schreeuwarend (*Aquila naevia* Wolf).

23 Juni '96 Wehl (Gelderland).

Pestvogel (*Ampelis garrula* L.).

December '96 en Maart '97 Maasniel (Limburg).

Noorsche gele kwikstaart (*Budytes flavus borealis* Stend).

Mei '96 Harderwijk.

Roodmusch (*Carpodacus erythrinus* [Pall]).

12 Nov. '96 Heerde (Gelderland).

Groote Trap (*Otis tarda* L.)

1 Februari '97 bij Zwolle.

Kleine Trap (*Otis tetrax*).

October '96, bij Steenwijk.

Rosse Franjepoot (*Crymophilus fulcarius* [L.]).

Februari '97, 's Gravenhage

Klein Waterhoentje (*Ortygometra parva*).

11 Mei '96, Bergen op Zoom.

Kleine Zwaan (*Cygnus bewickii* Jarr).

17 Februari '97, 's Hertogenbosch.

Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus* Baill).

27 Februari '97, bij Meppel.

IJseend (*Harelda hyemalis* [L.]).

17 October '96 Ameland en

21 October '96 Hallum.

Zilvergrijze zeezwaluw (*Sterna macrura*).

1 Juli '96, Bergum.

Lachzeezwaluw (*Sterna nilotica* Hassel).

12 Mei '97, Kloosterburen (Groningen).

Vaal Stormvogeltje (*Procellaria leucorrhoea* V.)

11 Januari, Dieren.

IJsdruiker (*Urinator glacialis* [L.]).

9 November '96, Hallum.

Papegaaidruiker (*Fratercula arctica*).

27 Februari '97, Heemstede.

Een waarneming van 't allergrootste belang werd door den heer Th. Nieuwenhuisen te Hilversum gedaan.

Op 19 April 1897 zag deze heer een mannetje en wijffe van de Blonde Tapuit (*Saxicola Stapazina* [L.]), op dezelfde plaats bij het Loosdrechtsche bosch, waar hij ze in 't vorige jaar ook gezien heeft. De vraag is nu: broeden die vogeltjes daar?

Onze Gooische en Stichtsche lezers moesten in 't voorjaar van 1898 eens probeeren of ze ook 't antwoord op deze vraag kunnen leveren; ik wil er zelf ook een paar April- en Meidagen aan besteden. Maar we spreken af, dat we in geen geval 't nest verstoren zullen, geen enkel eitje er uit nemen, en alles doen, om 't de vogeltjes zoo rustig en prettig mogelijk te maken.

't Zou geen kleinigheid zijn, als 't aantal broedvogels in ons land zoo op 't eind van de eeuw nog met één vermeerderd werd.

Meteen hadden we dan een prachtig voorbeeld ervan, dat de vogels hun gebied langzamerhand naar 't Noorden uitbreiden, want de Blonde Tapuit behoort eigenlijk aan de kusten van de Middellandsche Zee thuis, maar heeft — zooals Mr. Albarda opmerkt — zich in de laatste jaren ook in Duitschland vertoond tot aan de Oostzee toe. (Positten, Kuhrische Nehrung).

Evenals onze gewone Tapuit (*Saxicola Oenanthe* L.), bouwt hij zijn nest in holen, rotsspleten of onder een overhangende graszode. De eitjes zijn soms effen blauw, maar meestal blauw met roode spikkeltjes. Het wijffe is veel kleiner dan dat van de gewone Tapuit en is grauw (niet wit) onder de vleugels; 't mannetje is gemakkelijk te kennen aan zijn zwarte keelvlak. Wij zullen trachten in de Maart- of April-aflevering van 't volgende jaar een paar goede afbeeldingen van de bezoekers te geven.

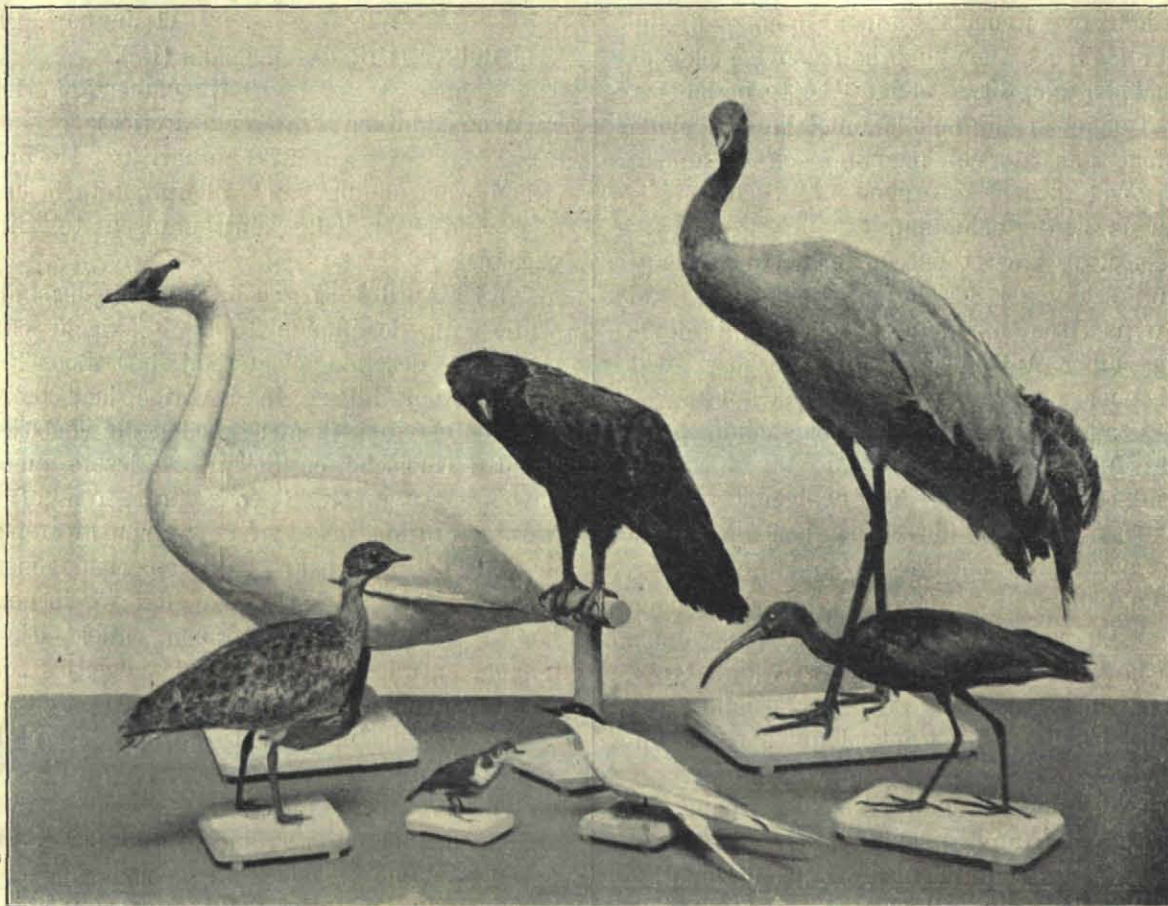
In 1856 en 1859 werd deze vogel waargenomen in de duinen van Noord-Holland en verleden jaar

behalve bij Loosdrecht ook nog in Zuid-Holland en Overijsel.

Een ander voorbeeld van de uitbreiding der broedplaatsen naar het Noorden levert de Nachtegaalrietzanger (*Locustella luscinioides* [Savi]), die tot nog toe alleen bij Rotterdam broedend waargenomen is, maar waarvan de heer Belleman van der Veen nu onomstootelijk heeft aangetoond, dat hij bij Eernewoude (Friesland) gebroed moet hebben.

De geschiedenis van de zilvergrijze zeezwaluw (*Sterna macrura* Naum) kennen onze lezers uit de

bestaande broedkoloniën van *Sterna hirundo* L. Ik liet deze daarom nauwkeurig onderzoeken door een daartoe alleszins geschikt persoon, wien ik vooraf de kenmerken, met behulp van beschrijvingen en afbeeldingen, duidelijk had gemaakt en den raad had gegeven een witten doek of eene courant op den grond te leggen, omdat deze vogels daar gewoonlijk boven komen „staan” en dan gemakkelijk kunnen worden bekeken. Het heeft echter niet mogen gelukken, en het blijft dus een raadsel, door welke oorzaak het voorwerp daarheen is geraakt.”

Kleine Zwaan. Schreeuwend. Kraanvogel.
 Waterspreeuw.
 Kleine Trap. Zilvergrijze Zeezwaluw. Ibis.
 Opgezet en gefotografeerd door P. L. Steenhuizen.

Augustus-aflevering van 't vorige jaar. De heer Albarda vertelt daar nog het volgende bij:

„Zoover mij bekend, was het exemplaar in het Leidsch Museum (een mannetje, hetwelk 18 October 1842 nabij Leiden werd geschoten) tot dusver het eenige inlandsche. Het zoude dus reeds merkwaardig zijn geweest, indien het voorwerp in den trektijd ware waargenomen. Des te meer trok het mijn aandacht, dat dit midden in den broedtijd plaats had. Ofschoon niet waarschijnlijk, omdat deze soort de voorkeur geeft aan zout water, achtte ik het toch niet onmogelijk, dat een enkel paar zich had aangesloten bij een der in de omstreken van Bergum

Er is echter nog een derde exemplaar van de zilvergrijze zeezwaluw in ons land en wel in de prachtige collectie van Mr. Baron Snouckaert van Schauburg te Doorn.

Het is, zooals de gelukkige bezitter ons welwillend meedeelde, een jonge vogel, die de 24ste September 1896 nabij Kloosterburen in een stalnet is gevangen — op dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden als de hierboven vermelde zeldzame Lachzeezwaluw, die zich ook in de collectie te Doorn bevindt.

Mr. Snouckaert is ook de meening toegedaan, dat de zilvergrijze zeezwaluw in ons land broedt, en

heeft het voornemen, in 't volgend voorjaar een excursie te maken naar Texel om daar de zaak nader te onderzoeken.

Nu, alle soorten van zeezwaluwen, die in Nederland broeden, zijn op Texel behoorlijk vertegenwoordigd, 't zou dus geen wonder zijn, als *S. Macrura* daar ook werd aangetroffen.

In de „Catalogue of Birds en the British Museum” wordt vermeld dat *Sterna Macrura* in Europa broedt tusschen 50° N. B. en 82° N. B., zoodat heel Nederland nog tot zijn gebied behoort, dus ook de duinen en zandbanken aan de monden van de Maas en de Schelde.

't Is zeer wel mogelijk, dat de vogel tot nu toe over 't hoofd gezien is, doordat hij zoo sterk op de gewone zeezwaluw (*Sterna hirundo*. L.) gelijk, ook wat levenswijze en nestbouw betreft. Hij is echter dadelijk te herkennen aan zijn snavel, die geheel rood is, (die van *S. hirundo* heeft een zwarte of bruine spits) en aan zijn staart, die veel dieper is ingesneden, dan bij het gewone sterntje. Voor wie goed toeziet en om de vogels dichtbij te lokken gebruikt maakt van kunstgrepen, zoodat de heer Albarda er hierboven een meedeelt, zijn die verschilpunten aan vogels in de lucht al heel goed waar te nemen, vooral wanneer men gebruikt maakt van een binocle.

De eieren moeten iets kleiner zijn dan die van de gewone stern, en nog uiteenlooper van kleur, meestal ook dichter gevlekt — over 't algemeen echter niet van de gewone te onderscheiden.

Een andere belangrijke waarneming betreft de Kanoet-Strandlooper. (*Tringa canutus*. L.)

„Aan de kust onder Hallum (Friesland) werd, 17 September. (1896) een mannetje gevangen, hetwelk nog bijna geheel in het prachtkleed was. De hals, borst en buik waren geheel roestkleurig rood. Het is, voor zoover mij bekend, de eerste keer, dat die soort hier te lande in dat kleed werd waargenomen. (Albarda.)

Voor de Kanoet-Strandloopers behoort Nederland tot „het zonnige Zuiden,” waar zij de winter doorbrengen. In Mei keeren zij naar hunne broedplaatsen terug, die eigenlijk nog niet ontdekt zijn, maar ergens tusschen 80° N. B. en de Noordpool moeten liggen.

Zoo lang als de wereld bestaat, is er nog maar één „knottennest” door een Europeaan uitgehaald, en van de vier eieren, die in dat nest waren, is er nu natuurlijk één in het Britsch Museum.

De jonge vogels, waarvan de plek „waar hunne wieg eens stond,” in zoo'n geheimzinnig duister gehuld is, verschijnen in Augustus, vaak reeds in Juli in groote zwermen op onze kust.

De ouden komen eerst later; einde September of

in 't begin van October en doorgaans reeds in winterkleed. Slechts hoogst zelden wordt wat vroeger in 't jaar een oude vogel gezien, die nog het prachtkleed draagt, zoodat die ééne, die verleden jaar bij Hallum gevangen is.

Het is van 't hoogste gewicht, dat van 't voorkomen van dergelijke vogels getrouw aanteekening worde gehouden.

Er heerscht n.l. nog altijd groot verschil van meening over het antwoord op de vraag: Hoe weten de trekvogels hun weg te vinden?

Tot nog niet zoo heel lang geleden, was men tevreden met de verklaring, dat de oude vogels hun jongen de weg wezen.

De beroemde Duitsche ornitholoog Gätke evenwel, die een halve eeuw lang op 't eiland Helgoland bijzonder goed in de gelegenheid was, om het trekken der vogels te bestudeeren, heeft met veel klem beweerd en met talloze bewijzen aangetoond, dat — behalve bij de koekoek — de jonge vogels de reis naar 't Zuiden verscheidene weken, soms maanden, vroeger aanvaarden dan de ouden, zoodat van weg wijzen geen sprake kan zijn.

Er is geen twijfel aan de waarheid van deze bewering; iedereen, die in Juli en Augustus een wandeling doet langs de kust van de Zuiderzee of van de Noordzee, kan gemakkelijk waarnemen, dat de duizenden en duizenden tureluurs, grutto's, wulpen, strandloopertjes, sterntjes en eenden, die daar rondscharen of voorbijtrekken, bijna zonder uitzondering jongen zijn.

„Bijna zonder uitzondering,” want een enkele keer, vertoont zich een „oude” onder het voorbarige jonge goedje.

Het is echter in de meeste gevallen dan nog zeer te betwijfelen, of die „oude” de heele reis van de broedplaatsen hierheen heeft meegemaakt. Niet zelden toch komt het voor, dat oude vogels in 't geheel niet paren of broeden, maar de zomer in jonggezellenstaat doorbrengen en dan meestal ver van de gewone broedplaatsen. Die kunnen dus niet als gidsen optreden; ze hebben zich eenvoudig bij de jongelui aangesloten en trekken nu verder mee.

't Is niettemin ook wel mogelijk, dat zoo'n oude vogel werkelijk van de broedplaats zelf afkomstig is, en tegenwoordig — jaren na 't verschijnen van Gätke's boek — zijn groote geleerden nog of weder de meening toegedaan, dat Gätke 't mis had en dat de jonge vogels wel degelijk reizen onder geleide van enkele ouden.

Van groot belang nu, zou 't zijn te weten, of die Hallumer vogel vergezeld werd door jongen.

Van nog grooter belang zou 't wezen, als er geconstateerd kon worden, dat hij geen zwerveling was, maar werkelijk de zomermaanden een paar honderd mijlen benoorden Spitsbergen had doorge-

bracht. Maar vogels hebben hun verhuisbiljet niet bij zich.

Was 't een wijffe geweest, dan was er meer zekerheid te verkrijgen; misschien zou dan de broedvlek nog te zien geweest zijn.

Zoover ik weet is nog nimmer en nergens met onbetwifelbare zekerheid geconstateerd dat zich onder de eerste vluchten van trekvogels ouden bevonden, die de geheele reis, van de broedplaatsen af, hadden meegemaakt. Van groot belang is het

dus, hieromtrent in de nazomer waarnemingen te doen. En die waarnemingen kunnen door ons met eenige kans op juistheid alleen verricht worden op vogels, zooals de Kanoet-Strandlooper, die nooit in ons land zelf broeden.

Want wie zal uitmaken, of de zwarte lijster met zijn gouden snavel, die in mijn tuin rondhuppelt een Amsterdammer is of een Jekaterinenburger?

JAC. P. THIJSSSE.

VLIEGENSTUDIES.

I. Het Muurvliegje.

Iedereen heeft wel eens het beestje gezien, wiens naam boven dit opstel staat, maar misschien telt *De Levende Natuur* er wel eenigen onder hare lezers, die den geheelen levensloop van dat diertje nog niet kennen. Zoo was 't tenminste nog niet lang geleden, ook met mij gesteld. Misschien kan tot mijne verontschuldiging dienen 't feit, dat er dikke dierkunde-boeken bestaan, waarin ons Muurvliegje niet genoemd, laat staan beschreven wordt.

Echter ben ik nu van mijne onwetendheid genezen; zie hier op welke manier.

't Vorig najaar had ik eenige lischzaden verzameld, die dit voorjaar opgekomen zijn. Ik plaatste de kiemplantjes verschillend; diegene, die op rijperen leeftijd iets uit te staan zou hebben met muurvliegjes, werd geplant in een bloempot met klei. 't Gaatje onderin was gedicht, zoodat ik in staat was boven de klei steeds eenig water te houden. Af en toe kreeg de lisch eens een ekstrakt van koemest, 't geen haar zoo goed scheen te bevallen, dat zij spoedig een stuk of zeven, flinke, lange sabelbladen de wereld in stak. Eenige ongenooide gasten kwamen zich echter ook te goed doen. De klei werd namelijk spoedig bedekt met eene groene algenlaag. Na een paar maanden verdween deze, maar liet op de klei eene vunzelige massa over, uit kleine, grijze, korreltjes en schilvertjes bestaande.

Op een goeden morgen ('t was de 5e September) bemerkte ik leven in die schilvertjes. In 't water, op den rand van den pot en op 't natte schoteltje, bewogen zich eenige wormpjes kronkelend voort. Ze waren grijsachtig met zwart kopje en achterlijf. De grootste waren 7 mM. lang en zoo dik als garen nummer 40, geloof ik! Bij nauwkeuriger toezien bemerkte ik, dat er vele, à la muggelarf, met den kop naar beneden en 't achterlijf aan de oppervlakte van 't water boven de klei hingen, waarmee ze in kleur overeenkwamen. Daarbij zag ik nog andere wezentjes, die ik eerst voor andere larven hield. Ze waren 1/2 cM. lang, twee maal zoo dik als de eerste en geleken sprekend op een muggepopje in miniatuur. Ze hingen ook aan de oppervlakte. Toen ik den pot optilde, vond ik er onder op 't schoteltje, behalve een twintig larfjes, twee leeg pophulsjes van denzelfden vorm als de dikste diertjes.

Nu wilde 't geval, dat er twee „muurvliegjes” op een lischblad zaten, zoo onbeschadigd, alsof ze pas de wereld ingetreden waren. Bovendien liep nog één zoo'n „vliegje” op 't water boven de klei, net alsof 't vasten grond onder de voeten had.

Uit deze drie waarnemingen maakte ik op, één en 't

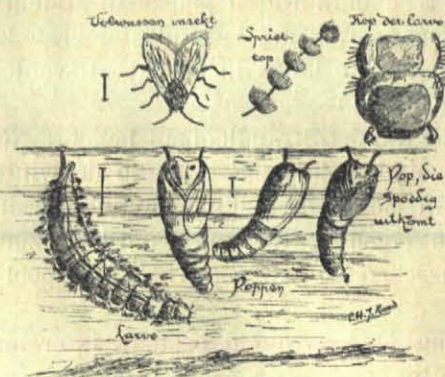
zelfde diertje, maar in zijne verschillende ontwikkelings-toestanden voor mij te hebben: de larve, pop en volkomen vorm van 't muurvliegje.

Na dit zoo bij mezelf vastgesteld te hebben, werden er een stuk of zestig met eene speld opgevischt en deze voorzien van water en klei geglaast in een klein potje met glas er over. Er waren een twintig popjes bij. De overigen waren larven.

De eerste bewogen zich in 't water voort, door om hare lengteas om te wentelen. De larfjes kronkelden door 't water. Wanneer hierbij eene larve eene pop aanraakte, begon deze met echte poppenlichtgeraaktheid heen en weer te slingeren.

's Middags van denzelfden dag bekeek ik mijn kweekelingen door de loep en teekende, wat ik zag. Als de larve zich voortbewoog, kwam voor aan den kop een uitstekend deel te voorschijn, benevens een paar behaarde palpen, die stootend uit- en ingetrokken werden. Tusschen de lichaams-haren zaten de stofdeeltjes uit 't water. Daar 't beestje doorschijnend was, waren slokdarm, maag enz., zeer goed te zien. Uit den tweeden ring van achteren ontsprong de luchtbus, die tot de oppervlakte reikte. Alles net als bij de mug.

De popjes hingen, in tegenstelling met de larven, met den kop aan de oppervlakte, voorzien van twee zwarte

luchtbuizen. De zwarte oogen kon ik, evenals de vleugels duidelijk zien liggen. Bij één popje waren de vleugels zwart. Misschien staat dat op 't uitkomen, dacht ik.

Een half uur later keek ik weer eens en, stel u mijne verrassing voor, daar worstelde waarlijk een muurvliegje uit 't popje met de zwarte vleugels. Mijne gissingen waren dus spoedig opgelost en bleken juist te zijn. Van de ontdekking der larfjes tot aan 't tevoorschijn komen van 't